

Lausunto Pohteen sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämissuunnitelman luonnoksesta 2027–2030, syksy 2026

Vastaaja:

-

Vastaus:

05.10.2026, 13.39 - 05.10.2026, 13.41

1. Lausuntoa antavan rooli *

Organisaation puolesta, organisaation nimi:

Oulun seudun omaishoitajat ry

2. Lausuntoa antavan yhteystiedot *

Etinimi	Minnamaria
Sukunimi	Salminen
Sähköposti	minnamaria.salminen@osol.fi

3.

Lausunto Pohteen sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämissuunnitelman luonnoksesta vuosille 2027–2030

Omaishoitajaliitto ry ja Pohjois-Pohjanmaan alueen omaishoitajayhdistykset kiittävät mahdollisuudesta lausua sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämissuunnitelman luonnoksesta vuosille 2027–2030.

Järjestämissuunnitelman tavoitteena on varmistaa asukkaille yhdenvertaiset, laadukkaat ja vaikuttavat palvelut palvelutarpeita vastaavasti sekä sovittaa palvelujen uudistaminen yhteen talouden tasapainottamisen kanssa. Suunnitelmassa korostuvat myös palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja kustannusvaikuttavuus. Omaishoidon osalta näitä tavoitteita tulee tarkastella koko palvelujärjestelmän näkökulmasta.

Omaishoidon palkkioiden alentamisen kokonaisvaikutukset on arvioitava

Järjestämissuunnitelmassa omaishoidon tuen kokonaisuus määritellään hoidettavalle järjestettäväksi palveluiksi, omaishoitajan hoitopalkkioksi sekä lakisääteiksi ja harkinnanvaraisiksi vapaiksi. Luonnoksessa esitetään, että palkkioluokkien 2 ja 3 palkkioita alennetaan 30 prosentilla ja toimeksiantosopimuksella toimivien sijaishoitajien palkkioita alennetaan 30 prosentilla. Muutokset sisältyvät lasten, nuorten ja perheiden palveluihin, ikäihmisten palveluihin sekä vammaisten palveluihin, joten niiden vaikutuksia on tarkasteltava kaikenikäisten omaishoitoperheiden näkökulmasta.

Järjestämissuunnitelman omassa vaikutusten arvioinnissa todetaan, että omaishoidon tuen palkkiotason alentaminen voi vähentää omaishoidon peittävyyttä, vaikuttaa hoitotehtävään sitoutumiseen ja omaishoitoperheiden taloudelliseen tilanteeseen. Toimenpiteen riskeiksi on lisäksi tunnistettu omaishoitajien määrän väheneminen sekä kustannusten siirtyminen muualle ja aiempi siirtyminen raskaampiin palveluihin.

Yhdistykset pitävät näitä järjestämissuunnitelmassa tunnistettuja riskejä olennaisina. Ennen palkkiomuutosten toimeenpanoa tulee arvioida ja avata, kuinka suuri vaikutus omaishoitajien määrään ja palvelurakenteeseen voi olla ja mikä on muutosten todellinen nettovaikutus koko palvelujärjestelmän kustannuksiin. Luonnoksessa omaishoitajien määrän vähenemisen riski arvioidaan vähäiseksi, mutta arvion perustelut eivät käy suunnitelmasta ilmi. Riskinarvioinnin tietopohja ja oletukset tulee tämän vuoksi kuvata läpinäkyvästi.

Sijaishoidon palkkioiden alentamiseen liittyvät riskit on otettava vakavasti

Järjestämissuunnitelmassa todetaan, että sijaishoitajan palkkion alentamisen vaikutukset asiakkaisiin ovat vähäisiä, mikäli sijaishoitajien saatavuus säilyy. Samassa vaikutusten arvioinnissa keskeisiksi riskeiksi on kuitenkin tunnistettu sijaishoitajien

rekrytoinnin vaikeutuminen ja sijaishoidon saatavuuden heikkeneminen, omaishoitajan kuormituksen lisääntyminen, jos vapaita jää käyttämättä, sekä muiden omaishoidon vapaiden järjestämistapojen kysynnän kasvu ja siitä aiheutuva kustannusten lisääntyminen.

Vaikutusarvio on siten olennaisesti sidoksissa siihen, säilyykö sijaishoidon saatavuus palkkion alentamisen jälkeen. Ennen muutoksen toimeenpanoa tulee arvioida, miten palkkion alentaminen vaikuttaa nykyisten sijaishoitajien jatkamiseen, uusien sijaishoitajien rekrytointiin ja omaishoitajien mahdollisuuksiin käyttää lakisääteisiä vapaitaan. Samalla tulee arvioida, miten mahdollinen siirtyminen muihin vapaan järjestämistapoihin vaikuttaa kokonaiskustannuksiin.

Omaishoidon vapaiden joustavuutta ja saatavuutta tulee vahvistaa

Järjestämissuunnitelmassa on useita omaishoidon vapaiden toteuttamiseen liittyviä kehittämistavoitteita, joita yhdistykset pitävät tärkeinä. Ikäihmisten palveluissa tavoitteena on lisätä tiedottamista omaishoidon vapaiden toteuttamistavoista, tukea vapaiden käyttöä Omaishoidon keskuksen kautta sekä kehittää perhehoitoa vaihtoehtoisena palvelumuotona.

Vammaisten palveluissa lyhytaikaista huolenpitoa, mukaan lukien omaishoidon vapaat, on tarkoitus tarjota viikon jokaisena päivänä. Lisäksi osavuorokautista lyhytaikaista huolenpitoa kehitetään perheiden yksilöllisten tarpeiden mukaisesti esimerkiksi arki-iltoihin ja viikonloppuihin. Yhdistykset pitävät tätä suuntaa tärkeänä, koska erilaiset omaishoitoperheet tarvitsevat erilaisia tapoja vapaiden toteuttamiseen.

Omaishoidon vapaiden tosiasiallinen toteutuminen on turvattava kaikille omaishoitoperheille yhdenvertaisesti. Tulevissa omaishoidon sääntökirjoissa ja myöntämisperusteissa ei tule asettaa sellaisia palvelumuotoa, vapaan ajankohtaa tai kestoa koskevia ehtoja eikä palvelun järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin liittyviä rajoituksia, jotka käytännössä estävät tai vaikeuttavat lakisääteisten vapaiden käyttämistä. Vapaiden järjestämisen tulee perustua omaishoitoperheen yksilölliseen tilanteeseen ja tarpeeseen, ja palvelujen tulee olla joustavasti ja oikea-aikaisesti käytettävissä. Erityisesti on varmistettava, että myös taajamien ulkopuolella ja pitkien etäisyyksien päässä asuvilla omaishoitoperheillä on tosiasiallinen mahdollisuus käyttää omaishoidon vapaitaan.

Järjestämissuunnitelman toimeenpanossa tulee varmistaa, että vapaan järjestämistapoja on tosiasiallisesti saatavilla eri puolilla Pohjois-Pohjanmaata ja eri asiakasryhmille. Vapaiden toteutumista, sijaishoidon saatavuutta ja muiden järjestämistapojen käyttöä tulee seurata niin, että mahdolliset ongelmat havaitaan nopeasti.

Taloudelliset vaikutukset omaishoitoperheille on arvioitava

Järjestämissuunnitelmassa tunnistetaan, että omaishoidon tuen palkkiotason alentaminen voi vaikuttaa omaishoitoperheiden taloudelliseen tilanteeseen ja hoitotehtävään sitoutumiseen. Lisäksi omaishoitajien määrän vähenemisen riskin todetaan voivan koskea erityisesti tilanteita, joissa palkkiolla on merkittävä vaikutus perheen taloudelliseen tilanteeseen.

Yhdistysten näkemyksen mukaan tämän vaikutuksen arviointi tulee tehdä eri asiakasryhmissä ennen muutosten toimeenpanoa. Taloudellisten vaikutusten tarkastelua ei tule irrottaa siitä, miten mahdolliset muutokset omaishoidon jatkumisessa vaikuttavat hoidettavan muiden palvelujen tarpeeseen.

Omaishoidon muutokset on sovittava yhteen muun palvelurakenteen kanssa

Järjestämissuunnitelman tavoitteena on tukea ikäihmisten mahdollisuutta asua kotona mahdollisimman pitkään turvallisesti. Vammaisten palveluissa palvelurakennetta puolestaan pyritään keventämään lisäämällä yhteisöllistä asumista ja kotiin vietäviä palveluja. Samanaikaisesti omaishoidon palkkiomuutosten riskiksi on tunnistettu siirtyminen aikaisemmin raskaampiin palveluihin.

Omaishoidon palkkioihin ja sijaishoitoon kohdistuvia muutoksia tulee siksi arvioida suhteessa järjestämissuunnitelman muihin tavoitteisiin. Jos omaishoidon edellytysten heikkeneminen lisää raskaampien palvelujen tarvetta, seuraukset voivat olla ristiriidassa sekä kotona asumisen tukemisen että palvelurakenteen keventämisen tavoitteiden kanssa.

Omaishoito on järjestämissuunnitelmassa osa kotiin ja arkiympäristöön annettavien palvelujen kokonaisuutta. Sen toimintaedellytysten turvaaminen on tärkeää myös niiden tavoitteiden kannalta, joilla tuetaan kotona asumista ja pyritään välttämään tarpeetonta siirtymistä raskaampiin palveluihin.

Omaishoitajaliitto ry

Haapajärvi-Reisjärvi ja lähiseudun omaishoitajat ja läheiset ry

Jokilaaksojen omaishoitajat ja läheiset ry

Keskipisteen Omaishoitajat ry

Koillismaan Omaishoitajat ja Läheiset ry

Oulujokilaakson omaishoitajat ry

Oulun seudun omaishoitajat ry

Pyhäjärven Omaishoitajat ja Läheiset ry

Raahen seudun Omaishoitajat ja Läheiset ry

Rantsilan omaishoitajien yhdistys ry

Lisätietoja antaa:

Liisa Riekkinen, Omaishoitajaliitto ry, liisa.riekkinen@omaishoitajat.fi, puh. 040 723 7324

Minnamaria Salminen, Oulun seudun omaishoitajat ry, minnamaria.salminen@osol.fi, puh. 040 566 5865